

Capítol I

Vida

Un ex-libris de Gaudí

És conegut que la biblioteca de Gaudí era molt reduïda; sembla que, ultra l'*Anné Liturgique* de Dom Gérard i algunes obres de Verdaguer, poca cosa més hi havia. Per aquesta raó, i tenint en compte el caràcter de Gaudí, retret i apartat de les coses del món, és lògic pensar que mai no s'hagués preocupat de tenir un ex-libris.

Malgrat tot, l'any 1915 se'n va fer imprimir un, dibuixat per Lluís Bracons. Té un caràcter entre modernista i art-deco, presenta una vista de les torres, aleshores encara no capçades, de la Sagrada Família i el nom "A. Gaudí", travessat entre la G i la A per la figura d'un Sant Crist. Està signat per l'artista i, curiosament, li manca l'accent a la 'i' del cognom. Lluís Bracons va ser gravador i lacador, així com també escenògraf. Visqué un temps a París i es presentà el 1911 a l'Exposició Internacional d'Art de Barcelona. Estigué casat amb la lacadora Enriqueta Benigani i va ser professor de l'Escola de Bells Oficis del pintor Alexandre Galí.

La infància de Gaudí

En vigílies de les solemnes festes del IV Centenari de l'aparició de la Mare de Déu a la pastoreta Isabel Besora als afores de Reus, miracle que va donar lloc a la construcció del formós santuari de la Mare de Déu de Misericòrdia, va trobar-se un document en l'arxiu parroquial de la prioral església de Sant Pere de Reus, que justifica el present text.

El baptisme de Gaudí està documentat per una partida del llibre de bateig de Sant Pere de Reus, que va ser localitzat el 1936 per Josep Maria Armengol i publicat al diari *El Matí* de Barcelona, el 21 de juny de 1936. La inscripció del baptisme és de data 26 de juny de 1852, i explica que el

vicari de la parròquia, mossèn Josep Casas, va batejar solemnement un nen nascut a dos quarts de deu del matí del dia abans, a qui s'imposaren els noms d'Anton, Plàcid i Guillem. Els pares eren Francesc Gaudí Serra, calderer de Riudoms, i Antònia Cornet Bertran, de Reus; avis paterns Francesc Gaudí, de Riudoms, i Rosa Serra, de Reus. Avis materns Anton Cornet, calderer de Reus, i Maria Bertran, de Tarragona. Li foren padrins Plàcid Gaudí, torner, de Riudoms, i Raimunda Tarragó de Gaudí, de Barcelona.

A Gaudí li imposaren els noms d'Anton, Plàcid i Guillem: el primer, perquè era el nom de la seva mare i del seu avi matern; el segon, perquè era el del seu padrí, i el tercer, pel sant del dia, sant Guillem, ermità, que se celebra el 25 de juny.

D'aquesta partida és interessant destacar que tant Gaudí, el nen, com el seu avi es deien Anton, no Antoni, i que la padrina Raimunda Tarragó estava casada amb un Gaudí. Cal aclarir això perquè en la partida figura com a Raimunda Gaudí i Tarragó. A les partides de baptisme de mitjan segle passat el cognom després del nom d'una dona era el del seu marit, mentre que el seu cognom es col·locava després de la conjunció copulativa. El marit de Raimunda Tarragó era Anton Gaudí, de Riudoms, i ambdós eren els pares d'Anton Gaudí Tarragó, nascut el 1849, i confirmat el mateix dia que Anton Gaudí Cornet a Sant Pere de Reus.

De tot això se'n succeeix que hi havia dos Anton Gaudí, cosins, que es portaven tres anys. Per tant, per als biògrafs d'Anton Gaudí Cornet es complica la cosa, atès que hi ha dos Gaudí amb el mateix nom de pila. No hi ha notícia, amb tot, que el cosí Anton tingués res a veure amb l'arquitectura.

Anton és una contracció d'Antoni i no existeix un sant Anton en el santoral cristià. Existeix, amb tot, l'illa de Sant Anton a la costa de la Corunya, i el nom d'un joc de penyores que es diu "Antón pirulero, cada cual atiende a su juego" en què cadascú fingeix practicar un ofici, i si deixa de fer-ho, paga penyora. Així doncs, el nom de l'arquitecte és Antoni en català i Antonio en castellà, però pel fet de figurar al llibre de baptismes, registre número 476 de 1852 amb el nom d'Anton és aquest, i no altre, el nom de pila oficial de Gaudí. En vida, els seus col·laboradors li deien don Anton o senyor Gaudí. En català s'escriu Anton, sense accent agut sobre la lletra o.

La famosa foto de Gaudí a la processó de Corpus

El fotògraf Joaquim Brangulí va ser l'autor de la més divulgada foto de Gaudí. Els germans Brangulí foren uns repòrters gràfics que al llarg de la primera meitat del segle xx crearen un arxiu de fotos d'actualitat de gran importància. Tenien l'arxiu i el laboratori al carrer de Ramiro de Maeztu, prop del parc Güell. Després de la mort del darrer dels Brangulí tot el seu arxiu va passar a l'Arxiu Nacional de Catalunya, al carrer de Consell de Cent i Villarroel i, després, a Sant Cugat del Vallès.

La famosa foto de Gaudí amb el ciri a la mà, calçat amb els característics "silencios" o sabatilles de pelfa i sola de goma, davant de la senyera del Cercle Artístic de Sant Lluc dibuixada per Alexandre de Riquer. Un dels cordonistes, vestit de jaqué, aguanta amb les dues mans el cordó de la senyera, de tal forma que en la foto sembla com si portés Gaudí agafat pel coll amb un ronsal. Tant és així que en moltes reproduccions d'aquesta fotografia publicades en llibres i articles, els retocadors suprimeixen el cordó per tal d'evitar l'efecte visual desagradable.

Immediatament després de Gaudí, i al peu de l'escalinata del portal major de la catedral, obra d'Oriol Mestres, contra l'opinió de Gaudí que preferia el projecte endegat per Joan Martorell el 1882, es pot veure l'artesa i membre del Cercle de Sant Lluc, Francesc Llauredó i Gasol, avi del canonge Josep Llauredó. També es pot veure l'arquitecte Lluís Bonet Garí i el pintor Darius Vilàs.

Quedava només per determinar la data exacta de la fotografia. Evidentment es tractava d'un dijous de la primavera de 1924. Va ser concretament el dijous 19 de juny de 1924, festivitat de Corpus Christi, en el curs de la processó, amb entrada i sortida de la catedral basílica, en el claustre de la qual l'ou com balla feia les delícies de grans i petits, un cop més.

Reus i Gaudí

La localització de documents inèdits en l'Arxiu Municipal i en l'església Prioral de Sant Pere de Reus, permet completar el perfil biogràfic de l'arquitecte Antoni Gaudí.

De vell antuvi tenim, altra vegada, la lectura de la partida de baptisme que revela que el 26 de juny de 1852 se li imposaren els noms d'Anton, Plàcid i

Guillem. El curiós és que Gaudí celebrà sempre el seu sant per Sant Antoni de Pàdua, encara que el seu nom era Anton i no Antoni, quan per Anton entenem un altre sant, sant Anton Abat. A Gaudí els seus col·laboradors li deien el senyor Gaudí, o don Antoni.

Tot això, si bé no havia estat comentat, era prou conegut, però la novetat fou la troballa no fa gaire de la partida de confirmació de Gaudí que va realitzar-se en la mateixa església de Sant Pere de Reus, el 10 de setembre de 1853, quan el nen tenia poc més d'un any de vida. El sagrament de la confirmació va impartir-lo el bisbe de Sant Joan de Puerto Rico, Mons. Gil Esteve. És interessant remarcar que aquest bisbe va confirmar també un altre Anton Gaudí Tarragó, nascut l'any 1849, cosí germà de l'arquitecte.

Amb l'existència de dos Antonis Gaudí no acaben les notícies respecte a la família de calderers i courers de Reus.

Una carta de pagament de l'Ajuntament de Reus demostra que el pare de Gaudí, Francesc Gaudí Serra, era el 1857 mostassà o ajustador de pesos i mesures de Reus, amb un sou anual de 247 rals de billó. Un altre document de 1878 informa de la venda d'una casa del carrer de Sant Vicenç núm. 4, amb façana posterior al carrer de l'Amargura. Aquesta casa era la llar materna dels Cornet i si tenim en compte el costum del segle passat de donar a llum en la casa de la mare, és molt possible que Antònia Cornet, mare de Gaudí, parís el seu fill en aquest domicili.

Aquesta suposició ve clarament avalada pel text inicial del llibre de J. F. Ràfols Gaudí (Ed. Canosa, Barcelona 1929) on en la pàgina 9 es pot llegir: "Antoni Gaudí i Cornet, nasqué a Reus el 25 de juny de 1852, en una casa del carrer de l'Amargura i no de Sant Joan, com per error s'havia dit." El 1878 Antoni Gaudí, la seva germana Rosa i les seves ties Maria i Rosa vengueren la casa, i en l'acta notarial corresponent, afirmen tots ells ser fills de Reus.

Però encara hi ha més. El santuari de Misericòrdia rep la devoció i l'amor dels reusencs des de l'aparició de la Mare de Déu a la pastora Isabel Besora, el 1592. El 1900 es va fer un pelegrinatge de reusencs que vivien a Barcelona al santuari i Gaudí va formar-ne part. Arran dels solemnes actes va decidir-se completar la façana principal del santuari.

Doncs bé, el *Diario de Reus* de 15 de maig de 1903, informa que la vigília d'aquella festa va ser a la ciutat l'esmentat arquitecte, fill de Reus, Antoni

Gaudí, per a tractar de la construcció de la nova façana de l'ermita de la Misericòrdia, el projecte de la qual havia d'elaborar amb la col·laboració dels seus col·legues, igualment fills de Reus, Joan Rubió Bellver, Pere Casellas Tarrats i Francesc Batlle Anfrós. Joan Rubió fou estret col·laborador de Gaudí en diverses obres, mentre que Casellas i Batlle eren arquitectes municipals de Reus. La tarda del 14 de maig varen ser tots quatre en el santuari, juntament amb els components de la Junta Administrativa del temple i altres personalitats de Reus, i canviaren impressions respecte a l'obra que calia fer per dignificar la façana major de l'església.

El projecte devia ser ja redactat, ja que el 3 de juliol de 1903, el president de la Junta Administrativa demanava a l'Ajuntament permís per encerclar la plaça lateral del santuari i feia el lliurament de certes quantitats destinades a les obres, que es dipositaren a l'Ajuntament. En la instància s'afirma que en una recent sessió de la junta s'acordà començar com més aviat millor les obres de la nova façana, el projecte de la qual s'havia encarregat al distingit arquitecte, fill de Reus, Antoni Gaudí.

El 23 de juliol l'arquitecte municipal donà el vistiplau a la sol·licitud d'encerclar la plaça lateral de l'església, enfront de la carretera de Cambrils, i el 30 de juliol fou comunicada la concessió del permís. El suggeriment de tancar la plaça fou del mateix Gaudí, que havia estat encarregat de reformar la façana i també d'embellir els terrenys adjacents. Però poc després començaren els problemes que feren impossible la realització del projecte de Gaudí.

El 20 d'octubre l'Ajuntament disposà que s'obris una porta a la tanca, cosa que es va fer immediatament. L'11 de març de 1904, l'Ajuntament ordenà que s'obris una altra porta a la tanca, a instància dels propietaris confrontants. La Junta Administradora, el 8 d'abril, va recórrer l'acord municipal davant el governador civil de Tarragona perquè considerava que aquell acord era lesiu als seus interessos i manifestà que s'estimava més retirar tota la tanca abans que obrir noves portes.

De moment aquí s'atura la informació procedent de l'Arxiu Municipal de Reus, però els fets parlen per si sols. El projecte de Gaudí, del qual resten dos bellíssims, si bé escarits croquis en el museu Salvador Vilaseca de Reus, no va arribar a iniciar-se i tan sols després, el 1913, començaren uns treballs segons el projecte de Pere Casellas Tarrats, obra que tan sols va aixecar-se en la part del porxo davant de la façana principal.

Una baralla entre els veïns, que volien tenir accés a la tanca de la placa i la Junta Administradora del santuari de Misericòrdia, impossibilitaren que la ciutat de Reus tingués una obra de Gaudí en la qual consta que l'arquitecte hi havia posat gran il·lusió.

A més, l'estendard del santuari, que Gaudí projectà el 1890 i en la part pictòrica del qual hi treballà Àlex Clapés Puig, fou destruït en l'incendi de l'església, el juliol de 1936.

Així, Reus romangué desproveïda de tota obra nascuda de l'enginy d'Antoni Gaudí, el més preclar dels arquitectes nascuts en aquella terra de clara llum i amè paisatge.

Un parent de Gaudí

Anton Gaudí tenia un cosí de nom Josep Gaudí i Pomerol el qual era coure i tenia un taller de coure i llautó al passatge de l'Hort dels Velluters, 6 bis, al barri de Sant Pere o del Portal Nou, a prop de l'Arc de Triomf. Era fill de Josep Gaudí Serra, oncle patern d'Anton Gaudí, i pare de Josep Gaudí Montserrat (1899-1990), també coure. El taller de Josep Gaudí i Pomerol estava especialitzat en articles per a la construcció, ebenisteria, fabricació d'aixetes, orfebreria religiosa, ornamentació de panteons i restauració de metalls, amb especial atenció als banys de níquel. La casa va ser fundada el 1720 i consta que Anton Gaudí se serví diverses vegades del taller del seu cosí. Josep Gaudí i Pomerol va arribar a Barcelona poc després que el seu cosí, i residia en una casa del Poble Sec, ben lluny del seu obrador. Algun diumenge visitava Gaudí a la casa del parc Güell. Respecte a l'especialitat de banyar escultures metàl·liques amb níquel o estany, Gaudí va demanar al seu cosí que recobris d'estany un dels models d'àngel que havia preparat per a les columnes de la Sagrada Família, però com que el model era de dimensions petites Josep Gaudí es veié obligat a recórrer a un joier, el qual amb un menut bufador pogué banyar sense dificultat la superfície de la figureta amb estany. El joier en veure la figura es pensà que es tractava d'un ratpenat i a Gaudí li va fer gràcia la confusió entre l'àngel i l'ocell nocturn.

Per Nadal la casa Torras, Herrería y Construcciones obsequiava Gaudí amb un lot de torrons i ametlles ensucrades. L'arquitecte obria cerimoniosament la caixa de fusta plena de barres de torró, ametlles i encenalls de cel·lofana i tot seguit repartia els torrons entre el porter de la Sagrada Família, el capellà